

Revoluția burgheză din Anglia (1642-1658)

Revoluția din Anglia s-a desfășurat într-o epocă când numai în Olanda, în câteva state italiene și în zone ale Angliei se dezvoltaseră relațiile capitaliste. În restul Europei dominau relațiile feudale și monarhia care tindeau să conducă tot mai absolutist.

Avântul economic și tehnic, creșterea producției și schimbului, intensificarea circulației banesti, destrămarea structurilor societății feudale, au făcut să apară într-o serie de zone ale Europei Apusene relații capitaliste. Istoricii apreciază, că doar revoluția din Anglia a fost prima revoluție burgheză de anvergură europeană care a exercitat o influență puternică pe plan mondial, în sensul subminării regimurilor feudale, revoluția franceză fiind aceea care a dus la victoria deplină a capitalismului în majoritatea statelor de pe glob.

Andre Maurois, în “Istoria Angliei”, spunea: “Aparati de vecinii lor continentali de apă mării și eliberați, multumita ei, de orice temeri care au paralizat în Franța atâția oameni de stat, ei au putut, fără a întâmpina mari primejdii să-și organizeze pe îndelete institutii originale”.

Politica monarhiei absolutiste, sub dinastia Tudorilor (1485-1603), corespunde într-o măsură destul de largă intereselor nobilimii noi și a burgheziei. Proprietarii și arendașii de ferme foloseau, alături de noua nobilime, munca lucrătorilor agricoli salariați. Încă de la sfârșitul secolului al XVI-lea, Anglia posedă deja o clasă de fermieri capitaliști bogati pentru condițiile de atunci.

O caracteristică specifică în evoluția feudalismului englez a fost patrunderea timpurie a raporturilor capitaliste în agricultură. Din punct de vedere juridic, majoritatea taranilor erau liberi, dar dependenți de obligația posesiunii lotului; Situația se prezenta astfel:

- copyholderi-detinatori ai lotului pe temeiul unei copii din registrul memorial;
- freeholderi-detinatori liberi;
- cotteri-tarani fara lot, cel mult posedau o casuta și eventual o gradina (englezesc cottage=coliba);
- yeomenii-parte a instarita a freeholderilor (au cel puțin 40 silingi venit).

Filosoful și omul de litere englez Francis Bacon (1561-1626) îi definea ca o clasă intermediară între gentelmen și tarani. La începutul secolului al XVII-lea, după Andre Maurois, erau circa 160.000. De altfel Cromwell pe acestia își va baza puterea deoarece acestora nu le era frica nici să muncească și nici să lupte.

Deși încep să se cultive culturi noi: sfeclă, trifoi, hamei, cartof, creșterea cererii de lână pe piața internă, cât și pe cea externă duc pe de o parte la exproprierea forțată a taranilor de pe pământurile pe care lucrau, cât și creșterea suprafețelor de pasunat. Zeci de mii de tarani deposedați se alegeau cu șanzurătoarea, biciul și patul de paie mușegăit.

Structura socială a Angliei cunoaște schimbări deosebit de importante. Noua nobilime se completează în permanență cu elemente provenite din alte stări (arendasi, negustori), iar o parte din vlastarele aristocratice fac drumul invers în alte stări.

Prin “Statutul Meseriasilor” nimeni nu-și putea deschide pravalie, ca meșter, sau intra ca lucrător, până nu făcea 7 ani de ucenicie. Astfel, tineretul țării capătă educația tehnică și disciplina socială. Iar în privința instruirii, fiii micilor nobili de țară formau un element important nu numai în școli dar și în universități.

În sfârșit, societatea engleză pe timpul Tudorilor, și mai ales pe timpul Elisabetei (1558-1603), era întreprinzătoare, iar flota comercială engleză, cât și corsarii, puteau fi văzuți tot mai des navigând pe mări și oceane. Politica Tudorilor corespundea în largă măsură intereselor claselor din Anglia, și mai ales intereselor noii nobilime și burgheziei, știind prin talente politice să-și atragă supușii, decât prin constrângere. Însă lucrurile se schimbă prin venirea la tron a regelui Iacob al VI-lea al Scotiei, sub numele de Iacob I (cult, amabil, nerăzbnător).

Doctrina “Rex est Lex” cu care guvernase Scotia era cu totul incompatibilă la Londra și însemna o ofensă adusă Camerei Comunelor. Iacob I era un rege pacifist și îi displaceau oamenii de arme. De altfel îi lipseau și banii ca să se înarmeze; dar nici Parlamentul nu era dispus să-l sprijine.

Deși a convocat Parlamentul în 1604, regele marturisea că nu-i putea suferi, pentru că nu-i vota dreptul de a percepe noi impozite.

Iacob I a neglijat complet flota, în timp ce micuta Olanda strângea averi fabuloase, Portugalia avea o colonie numai în America de Sud care își depășea metropola de circa 90 de ori iar Spania și Franța o amenințau și pe cale navală. Piratii arabi din zona Magherbului (Alger, Maroc) au avut îndrăzneala să facă raiduri în zona Canalului Manecii, englezii fiind eliminați de olandezi și din comerțul cu Rusia, prin Marea Albă.

În 1618 a izbucnit războiul de 30 de ani (1616-1648), în care s-au confruntat majoritatea statelor europene, iar Anglia, practic, a fost o simplă spectatoare.

1. Premise social-economice

În Anglia, populația era de aproape 4 milioane de locuitori la începutul secolului al XVII-lea iar capitalismul era vizibil atât la orașe cât și la sate.

În domeniul agrar apar primele forme de tip capitalist. Se dezvoltă manufacturile. În plan social apare noua nobilime și se dezvoltă burghezia.

2. Premise politice și ideologice

Anglia era un stat monarhic absolutist. Parlamentul englez se împotriva dorinței regelui Carol I Stuart de a vota noi impozite pentru războaiele propuse.

Dezvoltarea politică a Angliei a îmbrăcat și o ramură ideologică. Mesajul religios devine mai radical în epoca numită puritanism.

Puritanii se caracterizează prin respectarea libertăților civile, viață simplă, cult religios fără strălucire.

Aceștia se împart în două grupuri: presbiterienii și independenții. Presbiterienii sunt persoane mai în vârstă care doreau păstrarea unității organizării bisericii anglicane după principiile calvine. Aceștia anunțau democrația parlamentară în Anglia. Independenții sunt protestanți.

Numeroasele războaie au adus Anglia într-o nouă criză financiară. Regele Carol I Stuart se vede astfel nevoit să convoace parlamentul în 1628 pentru a vota noi impozite.

Parlamentarii refuză noile impozite și impun regelui să semneze petiția drepturilor. Acesta semnează actul dar în scurt timp dizolvă parlamentul.

În 1640, confruntat cu un conflict armat cu Scoția, regele convoacă din nou parlamentul pentru a vota noi impozite. Opoziția parlamentară este din nou puternică dar parlamentul a fost din nou dizolvat. (Parlamentul cel Scurt).

3. Faza parlamentară

Suspendarea parlamentului cel scurt a fost urmată de înfrângerea de la Newbourn și de pierderea orașelor Newcastle și Durham.

Armata regală s-a retras în localitatea York. La 3 noiembrie 1640 parlamentul a fost din nou convocat. Parlamentarii vor impune revizuirea proceselor politice, desființarea unor impozite (ex. impozitul pe corăbii) și multe altele.

Victoria parlamentului a devenit deplină după semnarea de către Carol I Stuart a legii privind interzicerea dizolvării parlamentului fără consimțământul acestuia.

Radicalizarea revoluției parlamentare s-a realizat în momentul în care regele a primit mustrarea cea mare. În ianuarie 1642 a izbucnit revolta londonezilor care a obligat pe rege să părăsească Londra iar revoluția intră într-o nouă fază.

4. Războiul civil

Revoluția din Anglia se desfășoară pe fondul războiului civil dintre armata regală (simpatizantii regelui, marea nobilitate și clerul anglican) și armata parlamentară (burghezia, noua nobilitate, țărănimea). Începe în anul 1641 când parlamentul prezintă regelui Carol I documentul „Mustrarea cea mare” prin care se aduceau acuzații absolutismului monarhic. Regele încerca să-i aresteze pe semnatari, dar este nevoit să părăsească țara pentru a-și găsi sprijinul financiar în mijlocul nobilimii din provincie și stabilindu-și cartierul general la Oxford.

Conflictul militar s-a declanșat în august 1642. Primele victorii au înclinat de partea armatei regale dar după ce în fruntea armatei parlamentare ajunge Oliver Cromwell acesta creează armata noului model.

Începând cu 1643, parlamentarii au obținut victorii după victorii: Marston-Moor (1644), Naseby (1645) și Preston (1648).

În dimineața zilei geroase de 30 ianuarie 1649, în fața palatului Whitehall, „Omul Carol Stuart” este executat după ce a negat orice vinovăție. Cosciugul cu corpul neînsufletit a fost dus în capela castelului Windsor. Peste câteva zile a fost desființată Camera Lordilor, considerată „o ramură a tiraniei”.

5. Republica și protectoratul lui Cromwell

Aceste evenimente au consemnat sfârșitul Marelui Război Civil, război ce a avut caracterul unei revoluții burgheze deoarece s-a reușit abolirea monarhiei absolutiste, aplicarea principiului separației puterilor în stat, aplicarea și respectarea drepturilor și libertăților cetățenești. Astfel, în 1649 se proclamă Republica sub forma "Commonwealth"-ului, în care puterea legislativă aparținea, în continuare, Parlamentului, iar cea executivă unui Consiliu de stat, în frunte cu Oliver Cromwell. Parlamentul și Consiliul de Stat au elaborat o serie de măsuri care vizau cucerirea unor teritorii (Scoția și Irlanda); apar așezăminte care vizau comerțul și navigația.

În plan intern, desosebirile doctrinare dintre Parlament și armată cauzează tensiuni, apărând diferențe de interese între moderați și radicali. Cromwell își impune, treptat, autoritatea, culminând cu dizolvarea "Parlamentului cel Lung" (1653) și promulgarea a diferite instrumente de guvernare prin care se instituia în Anglia o dictatură militară numită protectorat.

Puterea executivă a fost încredințată lordului protector Oliver Cromwell și unui Consiliu format din 21 de membri.

Puterea legislativă a aparținut lordului protector și parlamentului unicameral. Dreptul la vot rămâne censitar; catolicii și regalității au fost excluși din viața politică.

În 1657 s-a promulgat o Constituție prin care puterea lordului protector rămâne cea mai importantă.

În 1658 Oliver Cromwell moare urmându-i la conducere fiul său Robert Cromwell, ce s-a dovedit a fi incapabil să facă față opoziției, permițând astfel trecerea la următoarea etapă: Restaurația stuarților.

6. Restaurația stuarților

Restaurația stuarților a apărut ca o soluție acceptabilă atât pentru burghezie cât și pentru marea parte a nobilimii.

Restaurația s-a produs datorită faptului că opoziția dorea înlocuirea absolutismului monarhic, nu a monarhiei.

În perioada 1660 - 1688, cât a durat restaurația, pe tronul Angliei s-au succedat Carol al II-lea Stuart (1660 - 1685) și Iacob al II-lea Stuart (1685 - 1688).

Anglia cunoaște tensiuni determinate de opțiunile politice și religioase, divergente, dintre rege și opoziție. Convertit la catolicism și încercând să restabilească absolutismul, Iacob al II-lea este înlăturat de la tron fără război civil sau varsare de sânge, prin „Revoluția glorioasă”.

7. Revoluția glorioasă

Deoarece regele Iacob al II-lea Stuart a încercat să restaureze absolutismul monarhic, opoziția a hotărât abdicarea regelui. În 1689 este elaborată "Declarația drepturilor" de către Wilhem de Orania și soția sa Maria. "Declarația drepturilor" este documentul care marchează sfârșitul absolutismului. Este prima dată în Europa când Parlamentul limitează puterea regală. În practica guvernării întemeiate pe acest document se constituie treptat sistemul politic englez, devenit model pe regim parlamentar. Deci Anglia devine **monarhie constituțională**.

Acest eveniment este cunoscut sub denumirea de Revoluția glorioasă.

În baza declarației sus amintite, a fost ales rege al Angliei, Wilhelm al III-lea de Orania.

Regimul politic al revoluției glorioase este cuprins în trei texte:

- Actul de toleranță (1689) ce acorda o relativă libertate a cultelor
- Actul de instalare (1701), prin care tronul putea fi oferit, în caz de lipsă de urmași direcți, și pe linie colaterală a dinastiei, cu condiția de apartenență la confesiunea protestantă.
- Actul de unire (1707) ce creează Regatul Unit al Marii Britanii (ce va deveni, din 1801, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei).

Principalele instituții politice:

- Regele (avea numeroase prerogative)
- Parlamentul (bicameral - format din Camera lorzilor și Camera comunelor)
- Regele și Cabinetul (condus de un prim ministru)

Votul rămâne și după aceasta censitar.

8. Actul de navigație

Actul de navigație (1651) a fost o lege a lui Oliver Cromwell care a contribuit la dezvoltarea economiei capitaliste în Anglia. Conform acestei legi, corăbiile străine aveau voie să aducă în porturile engleze numai mărfuri fabricate în țările lor. Mărfurile provenite din alte țări urmau să fie aduse numai de corăbiile engleze. *Actul de navigație* lovea în flota spaniolă, portugheză, franceză, dar mai ales în cea olandeză, pe atunci „cărăușa mărilor”.

9. Declarația drepturilor

Declarația drepturilor statornicea supremația puterii legislative a Parlamentului asupra puterii executive regale, dând Angliei o organizare modernă.

"Declarația drepturilor" pune bazele monarhiei constituțional-parlamentare și, prin urmare, al statului englez modern. Prin ea se limitau drepturile monarhului stipulate în preambulul Constituției.

"Declarația drepturilor" garantează convocarea regulată a Parlamentului, libertatea dezbaterilor și a drepturilor în materie fiscală. Atribuțiile regelui erau restrânse, deși el rămânea șeful Bisericii anglicane și se bucura de mari onoruri. Regele nu putea suspenda sau abroga vreo lege, iar dreptul de a avea aramă era condiționat de aprobarea Parlamentului.

„Având în vedere faptul că abdicarea fostului (rege) Iacob al II-lea a lăsat tronul vacant, Alțeta sa „printul de Orania (care cu voia atotputernicului Dumnezeu a devenit unealta glorioasă a eliberării acestui regat de papism și de puterea arbitrară) (...)

In aceste imprejurimi, sus-zisii lorzi(...)si Comunele (...),constituind impreuna reprezentarea deplina a natiunii (...) declara mai intai (...) pentru a-si asigura vechile lor drepturi si libertati:

1. Ca pretinsa putere a autoritatii regale de a suspenda legile sau executarea lor ,fara consintamantul Parlamentului,este inegala. 2. Ca pretinsa putere a autoritatii regale de a acorda dispense de la lege sau de la executarea lor,asa cum pe nedrept s-a facut in trecut, este inegala (...) 4.Ca o contributie baneasca pentru coroana sau in folosul ei, sub pretext de prerogativa [regala],fara consintamantul Parlamentului(...),este inegala. (...)6.Ca ridicarea si intretinerea unei armate in regat, in timp de pace ,fara consintamantul Parlamentului , este contrara legii.(...)9.Ca libertatea cuvântului,precum dezbaterile si procedurile in sanul Parlamentului nu pot fi limitate sau puse in discutie in fata unei curti[dejustitie] sau altui for, in afara de insusi Parlament.(...)"

(Declaratia drepturilor, 1689)

OLIVER CROMWELL LORD-PROTECTOR

"Protectorul și-a început domnia într-o liniște aparentă" - scria Henry Fletcher, vorbind despre ceea ce numea el apogeul puterii lui Cromwell - "astfel că mulți se așteptau la zile fericite și tihnite." Într-adevăr, înălțarea la puterea supremă a lui Oliver Cromwell fusese primită îndeobște de poporul englez cu calm și cu o anumită doză de spranță în mai bine.Universitatea Oxford i-a prezentat felicitări slugarnice, arătând că noul Protector - care era bineînțeles ,și rectorul ei - luase sub oblăduirea lui "împotmolita lume a literelor" și făcând aluzii tot atât de smerite la gloria militară a Angliei, care înflorise acum sub patronajul său.

Existau ,firește, și oameni înclinați spre contrazicere, cărora această înălțare nu le era pe plac.Titlul de Protector i-a supărat îndeosebi pe anumiți baptiști, care socoteau că putea fi atribuit numai lui Dumnezeu, în timp ce adepții "celei de-a cincea împărății " scoteau, cu obișnuita lor patimă, strigăte de mânie, fiindcă, după părerea lor, singura ființă calificată să stea în fruntea unei ocârmuirii era Iisus Hristos.Cu toate că, atunci când ,la Temple Bar ,a fost citită în ziua de 22 decembrie, proclamarea lui Cromwell ca Protector ,unul din cei de față i-a strigat cu îndrăzneală crainicului că Oliver nu proteja "decât haimanale ca el", asemenea incidente nu făceau decât să încrețească, fără să agite prea adânc, suprafața vlăguitei păci ce se așternuse deasupra țării.

Aproape imediat după investire au început pregătirile pentru a-i conferi noului Protector cel puțin semnele distinctive ale regalității, dacă titlul de rege îi era refuzat cu atâta stăruință.Marele sigiliu al Angliei ,gravat și turnat de turnat de admirabilul Thomas Simon, cu siguranță o impresie regească.Pe o parte , sigiliul îl înfățișa pe Oliver descoperit și urcat pe cal, cu bastonul de Protector într-o mână și cu frâul în cealaltă, mergând măreț printr-o zonă a Londrei din care se vedea Tamisa și podul.Pe cealaltă parte, sigiliul cuprindea un leu în două labe, precum și blazonul pe linie paternă al familiei Cromwell, încadrat într-un decorativ reprezentând Crucea Sfântului Gheorghe, Harpa Irlandei și Crucea Sfântului Andrei, ceea ce înseamna că scoțienii, care se plângeau că stema țării lor nu fusese cuprinsă după unire în stema Republicii, avuseseră câștig de cauză.Desăvârșita medalie bătută cu ocazia instalării în funcția de Protector avea un

caracter și mai personal: bustul lui Oliver era înconjurat de inscripția latină OLIVERUS, DEI GRA. REIPB. ANGLIAE. SCO. ET HIB. (Oliver, prin grația lui Dumnezeu, Protector al Republicii Angliei, Irlandei), iar pe cealaltă parte deviza lui personală *Pax Quaeritur Bello* (Pacea se câștigă prin război), înconjurată de asemenea de blazon.

Era în luna aprilie 1654 când Oliver și familia lui s-au mutat pentru prima dată în Whitehall, din care o parte fusese decorată din nou "potrivit indicațiilor Înălțimii sale, lady Cromwell". Cam odată cu mutarea la Whitehall, Oliver și familia sa au intrat în stăpânirea și a unui alt palat care aparținea fostului rege, adică a celui de la Hampton Court, aflat pe malul Tamisei la aproape 12 mile de Londra. Acest palat îi fusese oferit la început de Parlamentul Barebones, însă el îl refuzase pentru ca acum să-l primească cu mulțumire.

Este evident că un Protector care trăia pe picior atât de mare avea nevoie și de o Curte de același fel, dacă nu chiar și de aceeași mărime, ca aceea de care se bucurase mai înainte regele. Siguranța personală a Lordului+Protector a fost privită cu toată seriozitatea: era păzit de o gardă călare, precum și de una de pedestrași.

Scopul onițial al întregului fast desfășurat în jurul Protectorului, și pentru care se depunea atâta grijă, era acela de a oferi o imagine a autorității și nu a măreției. Din acest punct de vedere, Cromwell și Consiliul de stat mergeau, firește, pe urmele concepțiilor dinastiei Stuart, care își desăvârșise atât de remarcabil poziția regală cu ajutorul a numeroase simboluri exterioare, precum și al amănunțelilor mai neînsemnate ale Curții. Cu toate că Oliver nu nici de felul lui, nici prin educație, un om înfumurat, pe măsură ce-i creștea puterea, tindea să crească în mod firesc și fastul.

Ajuns la putere, "neostenitul Cromwell" - cum îi numea Marvell - a început să înfăptuiască în țară acele stări noi pe care el cel puțin le dorea de atâta vreme, lucru pe care l-a făcut numai cu ajutorul tovarășilor săi din Consiliul de stat, fiindcă, până la convocarea unui nou Parlament, atât funcțiile legislative, cât și cele executive urmau să fie îndeplinite de către Protector și de Consiliu, fără nici o opreliște din partea altcuiva. Astfel, în intervalul dintre luna decembrie, când fusese instituit Protectoratul, și luna septembrie a anului următor, când s-a întrunit noul Parlament, au fost emise 82 de decrete printre care și cele privind îndelung așteptata reformă a legislației și reorganizarea bisericii de stat. Deși documentele oficiale arată că Oliver Cromwell nu prea avea obiceiul să ia parte la ședințele Consiliului de stat, lucru dovedit prin aceea că nu anul 1654 nu participase decât la 28 de ședințe din totalul de 164, imboldul spre aceste reforme el l-a dat.

Reforma legislației era de o importanță deosebită, fiindcă în jurul ei se iscaseră de multă vreme fel de fel de critici. Puritanismul aplicat în practică era, din multe puncte de vedere, mult mai avansat în ceea ce privește omenia decât vremea lui. Pedeapsa cu moartea, de pildă, urma să fie abrogată, cu excepția cazurilor de omucidere și de trădare, pe motivul că se poate de rezonabil că "a spânzura pe cineva pentru un fleac și a achita un ucigaș înseamnă a aplica o lege prost întocmită." În luna august, o ordonanță a Consiliului de stat reglementa procedura controversatei Curți a lordului-cancelar: reclamanții trebuiau să depună cauțiuni pentru acoperirea cheltuielilor de judecată cu scopul stăvilirii proceselor de șicană, iar în viitor procesele urmau să fie judecate în ordinea înregistrării lor.

Prima încercare mai bine pregătită de a răsturna guvernul a fost plănuită pentru luna mai 1654 și era condusă de John Gerard, un colonel care ținea cu regele, fără să fi fost însă de fapt membru al Uniunii secrete. Ea viza, firește, punctul în care noul guvern era cel mai vulnerabil, adică viața Protectorului. La drept vorbind, ar trebui să socotim că Oliver a fost expus în tot decursul Protectoratului acestei amenințări necentenite, însă, așa cum s-a întâmplat și cu alți capi de stat, inclusiv cu unii tirani și dictatori contestați, fapt surprinzător este că amenințarea n-a reușit niciodată a fi pusă în practică.

Însă aceea care simțea nevoia să-și croiască un nou viitor nu era numai Anglia, ci și Irlanda. Problema prezenta două laturi. Prima era aceea a uniunii. Se proiecta o uniune deplină între cele două țări. Parlamentul irlandez urma să fie desființat, pentru ca apoi - așa cum se întâmplase și cu adunarea lui Barebones - deputații irlandezi să participe la ședințele Parlamentului englez, care avea să fie transformat în primul Parlament al Protectoratului. Bariile vamale dintre cele două țări aveau să fie desființate, măsură care putea aduce mari foloase comerciale Irlandei. Din păcate, cea de a doua latură reprezentată de dezbinarea și

de izolarea dintre cele două popoare, precum și uriașul transfer de proprietate al pământurilor irlandeze, în decursul căruia două treimi din ținut au trecut pentru totdeauna în mâna englezilor. Ceea ce a caracterizat ocârmuirea Protectoratului în Irlanda a fost, firește, această a doua operație, cunoscută sub numele de "colonizarea lui Cromwell". În luna septembrie 1653 a fost adoptată o nouă lege de colonizare potrivit căreia guvernul englez urma să-și rezerve pentru el orașele Dublin și Cork, precum și fertilele pământuri ale ținuturilor Kildare și Cork, prin care să-și plătească propriile datorii și să satisfacă pretențiile notabilităților din Parlamentul englez.

Se urmărea în felul acesta ca Irlanda să fie alcătuită în viitor din trei categorii de regiuni: partea de răsărit a ținuturilor Wicklow, Wexford, Kildare și Cork urma să fie în totalitate engleză prin transferarea întregii populații irlandeze, începând cu bărbații, femeile și muncitorii, și mergând până la cei mai mici copii irlandezi. De asemenea, irlandezilor nu li se îngăduia să locuiască în orașe. Se înființa apoi o zonă mixtă, engleză și irlandeză, în care puteau rămâne irlandezii în stare să-și dovedească dreptul de a locui acolo.

E limpede că o asemenea operație, implica, practic, strămutarea a aproape întregii populații. De fapt, o asemenea operație de transferare în masă fusese luată deja în considerare de o lege din august 1652, potrivit căreia toți irlandezii, ba chiar și toți englezii din naștere viețuind în Irlanda, care nu puteau dovedi că avuseseră față de armata parlamentară o atitudine numită prin lege "atașament statornic", urmau să piardă o treime din moșiile lor, iar restul de două treimi să le capete în zonele de strămutare recent stabilite, și aceasta fără a mai pune la socoteală pedepsele și mai grele, printre care era și confiscarea a două treimi din averile acelor care luptaseră efectiv împotriva Parlamentului.

Groznicile suferințe pricinuite de strămutarea în masă a unui număr mare de oameni, care atrăgea după ea un drum lung și anevoios prin locuri necunoscute, erau mărite prin termenul impus de lege prevăzând că cei în cauză trebuiau să se strămute, sub pedeapsa cu moartea, cel târziu până la 1 mai 1654.

În pofida acestor stări de lucruri dureroase, dar secundare, colonizarea își continua, deși oarecum încet, mersul. Metoda folosită era ca, odată tras la sorti, lotul de pământ să fie dat oșteanului în schimbul creanței emise de stat, pe care el o restituia, primind un certificat de lichidare a datoriei. Și totuși Oliver Cromwell nu merita ocara ce i s-a adus mai târziu. La rădăcina strămutărilor se afla fără doar și poate întreaga atitudine a englezilor față de irlandezi și nu ideea unui singur om. Ceva mai mult, Cromwell n-a avut în cazul acesta decât prea puțin de-a face cu aplicarea unei politici pe care el nu o pusese la cale, ci era impusă cu tărie de rațiunile financiare ale Angliei. În afară de aceasta, condițiile de amănunt ale strămutării fuseseră stabilite înainte ca el să fi ajuns Protector. În decursul Protectoratului, a continuat să considere Irlanda ca un fel de tărâm slăvit, merit unei viitoare colonizări protestante, speranță pe care o nutrise încă din anii 40, când se zvonise că se gândea și el la imigrare.

Chiar dacă interesul lui Cromwell față de Irlanda se manifesta pe linia mistică a colonizării protestante, intervențiile lui practice erau la limita îndurării. În curând, Oliver a început să fie făcut personal răspunzător pentru fiecare familie izgonită, iar legarea noii așezări de numele lui n-a făcut decât să desăvârșească acel proces prin care mitul capătă, printr-o uzanță îndelungată, o misterioasă realitate proprie. Încă de prin 1659, o carte intitulată *Threnodia Hiberno - Catholica*, scrisă de călugărul Morison și tipărită la Innsbruck, socotea că suferințele la care erau supuși catolicii irlandezi de "calviniștii englezi" erau mai mari decât cele la care fuseseră supuși israeliții din partea faraonului sau pruncii nevinovați din partea lui Irod iar culpabil de toate acestea - declara el - era "arhitiranul" Cromwell. Însă adevărul adevărat era cuprins în altă frază a cărții: englezii se dovedeau a fi *velut lupi rapaces*, adică hrăpăreți ca lupii.

Primul Parlament al Protectoratului a fost ales pe la mijlocul lunii iulie 1654, dar nu s-a întrunit de fapt decât la începutul lui septembrie, săptămânile scurse între timp fiind ocupate cu diferite pregătiri. Din păcate, așa cum vin de obicei în mod nepotrivit aniversările, ziua de 3 septembrie cădea în anul acela într-o duminică, așa că cei cu frică de Dumnezeu au făcut de îndată tărăboi că ziua lor de sărbătoare era astfel folosită. Din această cauză, ziua de 3 n-a fost decât martora unei scurte întruniri și a unei cuvântări concise, urmată de o predică la Westminster Abbey, care au precedat ceremoniilor principale de luni.

Și astfel, ziua de 4 septembrie a fost aceea în care Oliver și-a dat pe față, printr-o cuvântare memorabilă, de o lungime nemaipomenită și aparent oarecum confuză, idealurile sale ca Lord-Protector, care își exercita puterea împreună cu Parlamentul.

La 11 septembrie a fost prezentată Camerei o moțiune care prevedea că "guvernul trebuia să fie alcătuit din Parlament și dintr-o singură persoană, ale cărei puteri să fie limitate și înfrânate așa cum va socoti potrivit Parlamentul", așa că a doua zi, Cromwell s-a văzut silit să intervină cu o altă expunere amplă și amănunțită. A fost redactată o nouă "Declarație de recunoștință" care modifică de fapt "Instrumentul de guvernare" și care a fost semnată în decursul unei săptămâni de aproape 200 de deputați. S-a purtat o lungă discuție privind dreptul de veto al Protectorului asupra legilor votate de Parlament, discuție ce a rezumat cele două poziții de neîmpăcat între ele. Protectorul "avea" acest drept sau "urma să-l aibă"? Prima alternativă, dorită de "partidul Curții", lăsa să se subînțeleagă că Protectorul avea acest drept, în mod firesc, ex officio, în timp ce cealaltă presupunea că dreptul îi fusese acordat ulterior de Parlament. Votarea unei legi prin care i se acorda lui Cromwell funcția de Protector pe viață n-a fost decât o victorie iluzorie pentru partidul său, fiindcă bucuria triumfului s-a risipit, iar el însuși și-a exprimat dezamăgirea, atunci când eforturile lui de a face ca această funcție să fie ereditară au fost dejucate de rivalii săi. Dimpotrivă, funcția urma să rămână electivă, iar dacă, la moartea Protectorului, Parlamentul s-ar fi aflat în sesiune, atunci alegerea urmașului trebuia făcută de acest organ și nu de Consiliul de stat.

Atâta vreme cât influența individualităților asupra cursului istoriei va fi socotită demnă de a fi luată în considerație, persoana lui Oliver Cromwell - exemplu suprem al omului care și-a făurit el însuși destinul, influențând astfel, în bine sau în rău, și soarta țării sale - va trebui să ocupe un loc de frunte. Poate că o epocă mai lipsită de avânt îi va tăgădui lui Cromwell epitetul de erou, fără să-i poată tăgădui însă măreția, calitate pe care nimeni din cei ce l-au cunoscut, fie că era vorba de prieteni sau de vrăjmași, n-a încercat să i-o smulgă. Cel care a rostit epitaful definitiv al Protectorului a fost propriul său slujitor, John Maidstone, care, de pe poziția lui, lipsită, prin datină, de eroism, și fără să țină seamă de defectele, pasiunile și intențiile stăpânului său, a spus: "Arareori a sălășluit într-o casă de lut un suflet mai mare."